

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію
Розумовської Юлії Олександрівни
«Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності офіцерів
тактичної ланки управління під час підвищення кваліфікації у системі
військової освіти»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми наукової роботи. Трансформація системи військової освіти України, її адаптація до стандартів НАТО, цифровізація сектору безпеки і оборони, а також стрімке зростання ролі інформаційного середовища у забезпеченні ефективності військового управління актуалізують необхідність підготовки офіцерів, здатних професійно діяти в умовах сучасного інформаційно-комунікаційного простору. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах широкомасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України, коли інформація, швидкість її оброблення, аналізу, передавання та використання стають одним із ключових чинників успішного виконання службово-бойових завдань.

У сучасних умовах офіцер тактичної ланки управління виконує професійні функції в середовищі, насиченому цифровими технологіями, автоматизованими системами управління військами, інформаційно-аналітичними платформами, засобами захищеного зв'язку та сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Саме тому розвиток його інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) є важливою складовою професійної підготовки та підвищення кваліфікації.

Дисертаційне дослідження Ю.О. Розумовської присвячене вирішенню актуального науково-прикладного завдання щодо теоретичного обґрунтування та практичного забезпечення розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління під час підвищення кваліфікації у системі військової освіти.

Обрана тема відповідає сучасним потребам розвитку Збройних Сил України, пріоритетним напрямам реформування військової освіти та є своєчасною як у науковому, так і практичному аспектах.

Тож, актуальність теми дисертації не викликає сумнівів і визначається сучасними тенденціями розвитку військової освіти, необхідністю підвищення ефективності професійної діяльності офіцерів та впровадження компетентнісного підходу у систему підвищення їх кваліфікації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану наукової та науково-організаційної діяльності Національного університету оборони України та є складовою науково-дослідної роботи «Досвід комунікаційної діяльності Збройних Сил України у сучасних воєнних конфліктах», що підтверджує його органічний зв'язок із сучасними напрямами розвитку військової освіти та професійної підготовки військових кадрів.

Тему дисертації затверджено в установленому порядку Вченою радою Національного університету оборони України та погоджено бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України.

Важливим є те, що результати дисертаційної роботи безпосередньо спрямовані на вдосконалення освітнього процесу під час підвищення кваліфікації офіцерів тактичної ланки управління, а тому мають не лише теоретичне, а й прикладне значення для функціонування системи військової освіти України.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. Наукова новизна дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованою та полягає у комплексному розв'язанні проблеми розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління під час підвищення кваліфікації.

До найбільш вагомих результатів дослідження слід віднести обґрунтування педагогічних умов розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління, розроблення структурно-функціональної моделі розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління, яка інтегрує сучасні методологічні підходи та відображає взаємозв'язок цільового, змістового, організаційно-методичного, суб'єктного та діагностично-результативного блоків.

Безперечною науковою цінністю роботи є розроблення контекстної методики розвитку ІКК офіцерів під час підвищення кваліфікації, що передбачає комплексне використання сучасних педагогічних технологій, цифрових освітніх ресурсів, інтерактивних методів навчання, моделювання професійних ситуацій та спеціально розробленого навчального курсу.

Науково обґрунтованим є удосконалення критеріїв, показників та рівнів оцінювання розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління, а також уточнення змісту поняття «Інформаційно-комунікаційна компетентність офіцерів тактичної ланки управління» відповідно до сучасних вимог цифрової трансформації сектору безпеки і оборони.

Отримані результати мають ознаки наукової новизни та роблять вагомий внесок у розвиток теорії і методики військової освіти.

Практичне значення одержаних результатів. Практична значущість дисертаційної роботи визначається її безпосередньою спрямованістю на вдосконалення освітнього процесу у системі підвищення кваліфікації офіцерів тактичної ланки управління.

Авторкою розроблено навчальний курс «Інформаційно-комунікаційна компетентність офіцерів тактичної ланки управління», підготовлено навчально-методичне забезпечення, комплекс практичних завдань, кейсів, тестових матеріалів, квазіпрофесійних ситуацій, ділову гру та методичні рекомендації щодо розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності офіцерів.

Практичну цінність становить можливість використання запропонованої методики у процесі підвищення кваліфікації офіцерів різних військових спеціальностей, а також під час оновлення змісту освітніх програм, розроблення навчально-методичних матеріалів і вдосконалення цифрового освітнього середовища закладів вищої військової освіти.

Важливим підтвердженням практичної значущості роботи є впровадження її результатів у діяльність Національного університету оборони України,

Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба та Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, що свідчить про затребуваність запропонованих авторкою науково-методичних рішень.

Достовірність результатів дослідження. Достовірність і обґрунтованість отриманих результатів не викликають сумнівів та забезпечуються чітко визначеним науковим апаратом дослідження, логічною побудовою роботи, коректним використанням комплексу взаємодоповнювальних методів наукового дослідження, адекватних поставленій меті та завданням.

Теоретичну основу дослідження становлять сучасні положення педагогічної науки, теорії професійної військової освіти, компетентнісного, системного, контекстного, андрагогічного та суб'єктно-діяльнісного підходів. Емпірична частина дослідження базується на результатах педагогічного експерименту, проведеного із залученням достатньої 373 офіцерів тактичної ланки управління, що забезпечує репрезентативність отриманих результатів.

Наукову достовірність результатів підтверджує використання сучасних методів математичної статистики, зокрема критерію Манна-Уїтні та критерію χ^2 Пірсона, що дозволило об'єктивно оцінити ефективність запропонованої методики та підтвердити статистичну значущість отриманих результатів.

Загалом наукові положення, висновки та практичні рекомендації, сформульовані у дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними та підтвердженими результатами проведеного теоретичного й експериментального дослідження.

Характеристика структури та змісту дисертації. Дисертаційна робота характеризується логічною структурою, послідовністю викладу матеріалу та внутрішньою завершеністю. На достатньо науковому рівні обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, аргументовано доцільність використання обраних методів дослідження. Побудова дисертації відповідає поставленій меті й завданням дослідження та забезпечує цілісне розкриття проблеми розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління під час підвищення кваліфікації.

Позитивною рисою дослідження є те, що авторка не обмежується лише аналізом сучасного стану досліджуваної проблеми, а здійснює її комплексне педагогічне осмислення, поєднуючи теоретичні положення із практичними потребами функціонування системи військової освіти. Авторка чітко дотримувалася принципів науковості, об'єктивності, доказовості, суб'єктності, єдності теорії і практики.

Назви розділів відповідають темі роботи. Вони побудовані логічно, у взаємозв'язку між собою.

Перший розділ дисертації містить ґрунтовний аналіз наукових джерел, присвячених проблемі розвитку ІКК. Слід відзначити приділення уваги дослідженням закордонних науковців та керівним документам НАТО з політики освіти персоналу Альянсу. Авторкою критично опрацьовано сучасні наукові підходи, *уточнено* понятійно-категоріальний апарат дослідження, визначено структуру ІКК офіцера тактичної ланки управління та обґрунтовано необхідність

її розвитку саме у процесі підвищення кваліфікації. Особливо імponує наявність авторської позиції щодо способу викладання матеріалу, строгої однозначності у використанні категорійно-понятійного апарату. Важливим результатом цього етапу дослідження стало створення належного теоретичного підґрунтя для подальшого педагогічного моделювання.

Другий розділ є найбільш концептуально насиченим. У ньому авторкою запропоновано педагогічні умови, розроблено структурно-функціональну модель та контекстну методику розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління. Позитивно оцінюється прагнення авторки забезпечити органічне поєднання сучасних педагогічних підходів із практикою професійної діяльності офіцерів, що надало розробленій методиці прикладного характеру.

Особливу увагу заслуговує створений навчальний курс та комплекс навчально-методичних матеріалів, які можуть бути використані не лише під час реалізації програм підвищення кваліфікації, а й у процесі модернізації навчально-методичного забезпечення військової освіти.

У третьому розділі представлено результати педагогічного експерименту, які переконливо засвідчили ефективність запропонованих педагогічних рішень. Проведене статистичне опрацювання результатів дослідження є достатньо аргументованим і дозволяє зробити висновок про досягнення поставленої мети та підтвердження висунутої гіпотези.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту дисертації, переконливо відображають результати виконання всіх поставлених завдань та узагальнюють основні наукові результати дослідження.

Повнота викладення наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях. Основні результати дисертаційної роботи достатньою мірою апробовано у науковому середовищі та висвітлено у публікаціях авторки.

За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць, серед яких статті у фахових наукових виданнях України, одноосібний розділ у колективній монографії та матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Розумовської Ю.О. і науковими публікаціями за її темою дає підставу констатувати, що вони повною мірою відображають основні етапи проведеного дослідження, його концептуальні положення, результати педагогічного експерименту та сформульовані висновки. Авторка на належному рівні оволоділа методологією наукової діяльності. Кількість і якість наукових праць відповідають вимогам, установленим для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Обґрунтованість наукових положень, висновків, мають значення для подальшого розвитку сучасної педагогічної науки.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження, наголошуючи на позитивній оцінці, ґрунтовності та цінності дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження, які слід розглядати в якості дискусійних побажань:

1. Безперечною перевагою роботи є розроблення авторської контекстної методики розвитку ІКК офіцерів тактичної ланки управління, представленої у розділі 2 (підрозділ 2.4). Водночас більш детальне висвітлення механізмів її інтеграції у чинні програми підвищення кваліфікації дозволило б краще оцінити можливості її широкого впровадження у практику військової освіти.

Також хочеться зазначити, що практична та професійна спрямованість спеціального курсу «Інформаційно-комунікаційна компетентність офіцерів тактичної ланки управління» (Додаток Д) суттєво зросла би за умови включення до нього змісту військового інструментарію та спеціалізованого софту. До того ж, розвиток ІКТ та їх засобів, як відзначає авторка «є динамічним і безперервним процесом, вони оновлюються та вдосконалюються швидкими темпами» на вимогу контексту цифрових реалій сьогодення (стор.117).

2. У роботі обгрунтовано доцільність розвитку ІКК саме офіцерів тактичної ланки управління. Разом із тим перспективним видається поширення запропонованих авторкою науково-методичних підходів на підготовку офіцерів оперативного та стратегічного рівнів військового управління, що дозволило б визначити універсальність запропонованої методики.

3. Враховуючи сучасні тенденції цифрової трансформації освіти, доцільним було б ширше розкрити можливості використання технологій штучного інтелекту, інтелектуальних навчальних платформ та адаптивних цифрових середовищ як перспективного напрямку розвитку ІКК офіцерів.

4. Проведене експериментальне дослідження переконливо підтвердило ефективність авторської методики. Разом із тим науковий інтерес становило б здійснення відстроченого моніторингу отриманих результатів після завершення курсів підвищення кваліфікації з метою оцінювання їх стійкості та впливу на подальшу професійну діяльність офіцерів. Також, на нашу думку, було би корисним дослідити зворотній зв'язок (провести опитування) тих, хто закінчив навчання на таких курсах та проаналізувати їх пропозиції щодо удосконалення змісту та розширення навчального інструментарію.

5. У тексті дисертації трапляються окремі редакційні та стилістичні неточності, які мають поодинокий характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний і дискусійний характер та жодним чином не знижують наукової цінності дисертаційної роботи, її теоретичної обгрунтованості та практичної значущості.

Висновки. Дисертаційна робота Розумовської Юлії Олександрівни «Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності офіцерів тактичної ланки управління під час підвищення кваліфікації у системі військової освіти» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано актуальне науково-прикладне завдання, що має істотне значення для розвитку педагогічної науки та практики військової освіти.

Одержані результати характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обгрунтованості, практичної значущості та достатньою апробацією. Наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними,

логічно взаємопов'язаними й підтвердженими результатами проведеного теоретичного та експериментального дослідження.

За своїм змістом, науковим рівнем, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам пунктів 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами).

Розумовська Юлія Олександрівна заслуговує рекомендації щодо проведення процедури захисту на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, старший дослідник
провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу розробки моделей операцій та бойових дій центру імітаційного моделювання Національного університету оборони України

працівник ЗСУ

Людмила ЗАЇКА

Підпис провідного наукового співробітника науково-дослідного відділу розробки моделей операцій та бойових дій центру імітаційного моделювання Національного університету оборони України, кандидата педагогічних наук, старшого дослідника ЗАЇКИ Людмили Анатоліївни засвідчую:

Начальник управління адміністративного та інформаційно-організаційної роботи Національного університету оборони України

полковник

Богдан БІЛЯВСЬКИЙ